

## Väitöskirjojen lähdeluetteloiden kertomaa - sarja. Osa 2: Liikunta- ja terveystieteen väitöskirjat

21.2.2012 Tekijä Jyväskylän yliopiston kirjasto

Opetus- ja kulttuuriministeriön KOTA-tilastojen (v.2000–2009) mukaan yli puolet liikuntatieteiden ja kaksi kolmasosaa terveystieteiden julkaisuista ovat kansainvälisiä vertaisarvioituja tiedelehtiartikkeleita. Sen perusteella on kiinnostavaa arvioida miten hyvin kirjaston lehtikokoelma palvelee tutkijoitaan. Tässä artikkelissa keskitytään tarkastelemaan Jyväskylän yliopiston kirjaston ulkomaisen aikakauslehtitarjonnan kattavuutta liikunta- ja terveystieteilijän kannalta.

### Tutkimusaineisto

Tarkastelussa on mukana 31 väitöskirjan lähdeluettelot. Väitöskirjat on julkaistu Jyväskylän yliopiston sarjassa *Studies in Sport, Physical Education and Health* 2008–2010. Mukana ovat kaikki sarjan 2008 (n=5) ja 2009 (n=11) sekä lähes kaikki (n=15) 2010 julkaisut. Aineistossa on havaittavissa yliopiston yleisen trendin mukainen väitösten määrän kasvu viime vuosina.

Aineistossa on havaittavissa yleisen trendin mukainen väitösten määrän kasvu.

Oppiaineittain tarkasteltuna kaksi kolmasosaa (n=22) väitöskirjoista edusti terveystieteitä: gerontologiaa, fysioterapiaa, liikuntalääketiedettä tai liikuntabiologiaa: biomekaniikkaa, fysiologiaa, valmennusta; ja yksi kolmasosa (n=9) julkaisuista liikunta- ja terveystieteistä sekä liikunnan yhteiskuntatieteitä (ks. seuraava taulukko).

<b>Oppiaine</b>	<b>lkm</b>
liikuntapedagogiikka	5
liikuntasosiologia	1
biomekaniikka	3
liikuntafysiologia	2
valmennus ja testausoppi	2
terveyskasvatus	3
fysioterapia	6
gerontologia & kansanterveys	8
liikuntalääketiede	1
<b>Yht.</b>	<b>31</b>

TAULUKKO: liikunta- ja terveystieteiden väitöskirjat oppiaineittain v. 2008-2010

Koko aineistossa oli mukana 1 069 lehtinimekettä, joihin oli yhteensä 5 592 viittausta. Kotimaisten kausijulkaisujen (aikakauslehtien, yliopisto- ja tutkimuslaitossarjojen) osuus nimekkeistä oli 13 prosenttia (n=141) ja viittauksista 7 prosenttia (n=416). Koska kotimaiset julkaisut löytyvät kattavasti kirjaston vapaakappalekokoelmasta, ne jätettiin pois saatavuustarkastelusta.

Ulkomaisia tiedelehtiä on analyysissä mukana **928** ja niihin tehtyjä viittauksia yhteensä **5 176**. Viittaustiedot kerättiin kirjaston hankintatoimistossa touko-marraskuussa 2010. Analyysin tulokset kuvaavat siten aikakauslehtikokoelman tilannetta 2010. Aineistosta ei ollut nähtävissä lähdeviitteiden ikä, eikä niiden jakautuminen eri artikkelien kesken.

## **Lehtien saatavuus Jyväskylän yliopiston kirjastossa**

Tämän lähdeanalyysin perusteella voidaan todeta Jyväskylän yliopiston kirjaston aikakauslehtikokoelman palvelevan erittäin hyvin Liikunta- ja terveystieteiden tiedekunnan väitöskirjan tekijöitä. Väitöskirjoissa viitatuista ulkomaisista lehdistä n. **81 prosenttia** (n=756) löytyi kirjastosta. Pääasiallisesti ulkomaiset lehdet ovat tutkijan käytettävissä verkkolehtenä. Painetun lehden tilaaminen on useimmiten loppunut verkkolehteen siirryttäessä.

Tässä aineistossa eniten viittauksia (yli 100 viittausta) saivat seuraavat kahdeksan lehteä:

- Bone (110),
- Journal of applied physiology (**219**),
- Journal of bone and mineral research (108),
- Journal of physiology (112),
- Journal of the American Geriatrics Society (129),
- Journal of gerontology Ser. A: Biological sciences and medical sciences (176),
- Medicine and science in sports and exercise (158) ja
- Spine (189).

Lähdeanalyysi paljasti myös viittausten keskittyvän jokseenkin harvoin lehtiin. Lehtien, joihin oli viitattu vähintään 10 kertaa, osuus kaikista viitatuista ulkomaisista lehdistä oli alle yhdeksän prosenttia (n=81).

## **Mitä puuttui?**

Viitatuista ulkomaisista lehdistä n. **19 prosenttia** (n=172) puuttui kirjaston kokoelmista. Suurimpaan osaan (17 %, n=160) niistä viitattiin ainoastaan yksi tai kaksi kertaa. Eniten viittauksia saaneet 12 lehteä ovat seuraavat (viittausten lkm):

- **International journal of obesity related metabolic disorders (18)**
- Obesity research (16)
- Ophthalmology (15)
- Journal of rheumatology (7)
- Acta oto-laryngologica (6)
- American journal of medicine (6)
- **Military medicine (6)**
- **American journal of human biology (5)**
- Archives of otolaryngology-head & head surgery (5)
- Journal of clinical densitometry (5)
- Neurologic clinics (5)
- Ophthalmic epidemiology (5)

Edellä lueteltujenkin lehtien viittausmäärät ovat suhteellisen pieniä. Puuttuvat lehdet ovat tilattavissa [kaukopalvelun](#) kautta muista yliopistokirjastoista.

Tulokset kuvaavat aikakauslehtien käytettävyyttä vuonna 2010. Kirjastoon on 2011 hankittu edellä mainituista lehdistä kolme (=lihavoidut) ja paljon muita kansainvälisiä lehtiä. Liikunta- ja terveystieteille ajankohtaiset elämäntapojen ja sotilasurheilun tutkimus ovat saaneet vahvistusta tasokkaista tiedelehdistä.

## Lähdeanalyysien merkitys

On tärkeää ylläpitää kirjaston ja ainelaitosten henkilökunnan välistä tiivistä yhteistyötä.

Lähdeanalyysillä on tärkeä rooli arvioitaessa ja kehitettäessä kirjaston hankintoja ja kokoelmia. Niiden rinnalla on myös tärkeää ylläpitää kirjaston ja ainelaitosten henkilökunnan välistä tiivistä yhteistyötä. Tällöin on mahdollista ennakoida ja varmistaa myös tulevien tutkimushankkeiden tiedonsaanti. Suunnitelmissa on kehittää lähdeanalyysiä entistä monipuolisemmaksi ja informatiivisemmaksi. Tämä ensimmäinen lähdeanalyysi herätti mm. seuraavia uusia kysymyksiä: lähteiden ikä, käytettyjen tiedelehtien tasokkuus ja oppiainekohtaiset julkaisuprofiilit.

Anitta Pälvimäki

